

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Невяна Георгиева Фесчиева, д.м.

Относно: **дисертационен труд на Макрета Тодорова Драганова**
за присъждане на ОНС „доктор”
по област на висшето образование 7. „Здравеопазване и спорт”,
професионално направление 7.4.Обществено здраве,
научна специалност: „Социална медицина и организация
на здравеопазването и фармацията”

На основание на заповед Р 2010/01.10.2013 на Ректора на Медицински университет – Плевен съм определена да представя становище относно дисертационния труд на гл.ас. Макрета Драганова, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационните технологии” при Факултет „Обществено здраве” на Медицински университет-Плевен. Дисертационният труд е на тема „**Управление на ресурса време на ръководните кадри по здравни грижи в лечебните заведения**” с научни ръководители проф. Тони Веков, дмн и доц. Силвия Александрова, дм

Кратки данни за докторантката. Макрета Драганова е родена на 24.10. 1965 г. През 1987 г. завършва Полувисш медицински институт-Плевен със специалност медицинска сестра - общ профил, започва трудовия си път през 1988 г. и до 1996 г. работи като мед. сестра в УМБАЛ - Плевен, неврохирургическо отделение. През периода 1996-98 г. е преподавател по практика в Медицински колеж - Плевен, а от 1998 г. и до момента - преподавател, асистент и главен асистент в катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационните технологии”, ФОЗ, МУ-Плевен. В своя професионален път М.Драганова осъществява стремежа си към издигане на образователното равнище и разширяване на професионалните си компетенции. От 1991 до 1996 г. придобива висше образование - инженер-педагог в Югозападния университет - Благоевград, през 1999-2002 г. специализира и придобива специалност медицинска педагогика в МУ-София, през 2001-2003 г. завършва специалност „Здравни грижи” в МУ-Плевен. Наред с това, от 2001 г. Насам, тя завършва 12 краткосрочни и средносрочни курсове за следдипломно обучение в България, между които по болничен мениджмънт, обществено здраве и сестринство, проблемно базирано обучение, методология на научно-изследователската работа и др. В списъка на курсовете са и Лятното училище на Европейската академия по сестрински науки в колаборация с

Университетите на Йорк, Маастрихт, Дъблин и Турку; Мениджмънт и администрация и Обществено здравеопазване в Атина, Гърция и др. М. Драганова е член на Съюза на учените в България, на Научното дружество по медицинско образование, на Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи (БАПЗГ), и е председател на Комисията по професионална етика. Владее английски и руски на много добро ниво.

Обща характеристика на труда. Актуалност. Представеният дисертационен труд на тема „Управление на ресурса време на ръководителите по здравни грижи в лечебните заведения” е структуриран в четири глави, написан е върху 150 стандартни страници, съдържа 32 фигури, 23 таблици и 8 приложения. Поради интерес към темата, се запознах с цялата дисертацията и на тази основа изградих мнението си. Избраната тема е добре подбрана и се отличава с дълготрайна актуалност, тъй като ресурсът „време” винаги е ограничен и неговото използване ще има голямо значение за изпълнение на професионалните задълженията на специалистите по здравни грижи, следователно и за качеството на грижите и удовлетвореността на пациентите.

Оценка на литературния обзор. Той обхваща 59 страници и се основава на 205 източника, от които 141 на кирилица и 64 на латиница. Ресурсът „време” е разгледан в контекста на управленските процедури: планиране, мониторинг и контрол, но също и като профилактика на стреса. Всички теоретични постановки са съотнесени към управление на здравните грижи. М. Драганова достига до извода, че мениджмънтът на времето като направление в здравния мениджмънт все повече ще бъде насочен към бюджет на времето, адекватен на съответните длъжности на персонала с оглед рационално използване на ресурса време. Тя разглежда и утвърждава като неоспорима връзката между управлението на времето и останалите елементи на здравните грижи, както и нейното значение за подобряване на качеството им. В литературния обзор М. Драганова изразява лично отношение към разглежданите проблеми. Така, обсъждайки връзката между организационна култура и управление на времето, тя прави извода за равенство между мениджмънт на времето и самоуправлението, а от там и за необходимостта от обучение на професионалистите по здравни грижи в тази насока.

На фона на оскъдните проучвания у нас върху управлението на времето и специално на професионалистите по здравни грижи, литературният обзор обосновава актуалността на конкретното изследване и е отправна точка за постановката му. Освен това, той е високо информативен и може успешно да се използва за целите на обучението.

Оценка на методологията. Целта и задачите на дисертационния труд са определени въз основа на подробния, тематично ориентиран литературен обзор и на значителния опит на докторантката. Като цел е посочена: „да се проучат и анализират разходите на време на ръководителите на здравни грижи, степента на натоварване, установяване на неизползвани резерви от време и предлагане на подходи за по-рационално управление на времето”.

В задачите фигурират проучвания върху отношението и конкретната практика на професионалистите по здравни грижи и техните ръководители за ефективно управление на времето, върху бариерите за оползотворяване на времето; мнението на болничните пациенти относно времето, предоставяно им от професионалистите по здравни грижи. Специална задача е поставена за разработване на проекти за класификации на дейностите на ръководителите на здравни грижи с цел актуализиране на длъжностните им характеристики, както и подходи и средства за оптимизиране на управлението на времето на ръководителите и професионалистите по здравни грижи. Обект на проучването са 14 болници за активно лечение. Обхванати са няколко групи лица: медицински управители, ръководители на здравни грижи на средно и оперативно ниво(175), редови персонал (215), пациенти (280).

Приложени са анкетен метод, одитиране на времето (самохронометраж), документален метод, експертна оценка, мрежово планиране, алгоритмизация, статистически методи. Обхванатият контингент, приложените методи и разработеният инструментариум са гаранция за получаване достоверни резултати.

Докторантката е взела лично участие в провеждане на изследването.

Оценка на резултатите и приносите. Проучването на М. Драганова показва, че ресурсът време е недооценен и омаловажаван в практиката на професионалистите по здравни грижи. Като главни препятствия за ефективно управление на времето са очертани: липса на приоритети, дейности, несвързани с работата, недокументиране на изразходваното време, психологически феномени като нерешителност и отлагане, неспособност да се казва „не”. Установяват се значителни несъответствия между дейностите на ръководителите на здравни грижи, регламентирани в длъжностните им характеристики и реално извършваните.

Комплексното проучване на Макрета Драганова има приноси с **теоретично-познавателен и методичен характер**: доставя нова информация за отношението на изследваните професионалисти към ефективно използване на времето, реалната картина на извършваните дейности от специалистите по здравни грижи, мнението на пациентите по въпроса. При анализа на основните проблеми, свързани с оползотворяване на работното време при специалисти по здравни грижи в болнични заведения, гл.ас. Драганова

констатира голямото значение на недостига на персонал и липса на диференциация на труда за отделни длъжности. Идентифицирани са бариерите от обективен и субективен характер за ефективно използване на времето. С **приложен характер** е изработената от нея за първи път класификация на дейностите на професионалистите - главни и старши ръководители по здравни грижи в съответствие с Международната класификация на сестринска практика. Практическото приложение на унифицирани класификации на дейностите дава възможност за обективно регистриране на труда на професионалистите по здравни грижи и за диференцирано заплащане. Тази персонализация на отговорностите ще повиши мотивацията им за по-добро качество на здравните грижи. Определено богатство представлява предложенят набор от средства за ефективно управление на времето, в т.ч. алгоритъм на поведение и мрежови график за извършване на дадена дейност, чрез който биха могли да се изчисляват резервите от време. Разработената и апробирана учебна програма „Управление на времето“ представлява логически приложен завършек на проучването.

Критични бележки и препоръки. Критичните бележки, които съм направила на предзащитата са изпълнени. Бих препоръчала различни форми на по-широко популяризиране на резултатите сред професионалистите по здравни грижи.

Лични впечатления. Познавам Макрета Драганова като един от първите преподаватели по управление на здравните грижи в страната, учител на следващото поколение, изследовател, участник в национални и международни конференции със собствени разработки, изразяващ лична позиция. Ползва се с авторитет в професионалната общност.

Заклучение. Дисертационният труд на гл. асистент Макрета Драганова представлява завършен научен продукт, основаващ се на сериозна изследователска работа с ясно поставени цели и значителни теоретични и приложни приноси. Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията за придобиване на ОНС „доктор“, поради което убедено гласувам „за“ **присъждане на Макрета Драганова на ОНС „доктор“** и апелирам членовете на Научното жури да гласуват по същия начин.

Изготвил становище:

доц. Невяна Фесчиева, дм